

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Olsztynie

LOL.410.012.01.2019

Jarosław Bogusz
Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej w Olsztynie
ul. Św. Barbary 9, 10-026 Olsztyn

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/19/077 – Zapobieganie rozprzestrzenianiu się barszczy kaukaskich w Polsce

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie, ul. Św. Barbary 9, 10-575 Olsztyn (dalej: WFOŚiGW, Fundusz).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Jarosław Bogusz, Prezes Zarządu, od 6 listopada 2017 r. (dalej: Prezes). Poprzednio, tj. od 11 września 2002 r. do 6 listopada 2017 r. stanowisko to zajmował Adam Krzyśków.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Opracowywanie programów i prowadzenie konkursów dotyczących zwalczania barszczy kaukaskich i finansowania tych działań. 2. Sprawowanie nadzoru nad działaniami dotyczącymi zwalczania barszczy kaukaskich.
Okres objęty kontrolą	Lata 2013-2019 (do 25 lipca 2019 r.).
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Olsztynie
Kontrolerzy	1. Edyta Piskorz-Zabujść, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LOL/78/2019 z 10 czerwca 2019 r. 2. Justyna Lis, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LOL/93/2019 z 17 lipca 2019 r.

(akta kontroli str. 1-11)

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W okresie objętym kontrolą w Funduszu podejmowano czynności mające na celu ustalenie szacunkowych kosztów realizacji zadań związanych z likwidacją barszczy kaukaskich, jak i mające na celu ocenę skuteczności stosowanych metod ich likwidacji. Zrealizowano projekt pilotażowy, w ramach którego m.in. opracowano procedury usuwania tych roślin. Pozyskaną wiedzę wykorzystano przy opracowaniu i realizacji dwóch programów dotacyjnych realizowanych w 2017 i 2018 roku, mających na celu ograniczenie populacji barszczy na terenie województwa warmińsko-mazurskiego (dalej: województwo). W 2019 r. nie opracowano natomiast programu dotacyjnego, m.in. z powodu niewielkiego zainteresowania pozyskaniem takiego dofinansowania oraz dysponowania ograniczonymi środkami finansowymi.

W latach 2017-2018 o środki z Funduszu na likwidację barszczy kaukaskich aplikowało odpowiednio: pięć (4,3% gmin województwa) i sześć gmin (5,2%) oraz jedno i dwa nadleśnictwa. Niewielkie zainteresowanie uzyskaniem takiego dofinansowania, pomimo licznego występowania tej rośliny na terenie województwa sprawia, że zasadnym byłoby podjęcie działań w celu szerszego rozpropagowania

¹ Dz. U. z 2019 r. poz. 489., dalej: ustawa o NIK.

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

informacji o możliwości takiego dofinansowania, a także zapewnienia stosownych środków finansowych.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej³ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Opracowywanie programów i prowadzenie konkursów dotyczących zwalczania barszczy kaukaskich i finansowania tych działań

Opis stanu faktycznego

1.1. Na terenie województwa występują barszcze kaukaskie na znacznych obszarach. Wg danych zamieszczonych na portalu <http://barszcz.edu.pl>⁴ województwo⁵ znajdowało się na trzecim miejscu w kraju pod względem występowania liczby stanowisk tych roślin.

W okresie objętym kontrolą WFOŚiGW podejmował działania mające na celu opracowanie sposobu zwalczania barszczy kaukaskich i oszacowanie kosztów takich działań. W 2015 r. podpisano umowę⁶ z Gminą Wydminy, której przedmiotem było dofinansowanie zadania pn.: „Projekt pilotażowy – Zwalczanie Barszczu Sosnowskiego w Gminie Wydminy”. Projekt ten w pierwszej kolejności zakładał opracowanie procedur zwalczania Barszczu Sosnowskiego⁷, a następnie podjęcie działań agrotechnicznych w celu likwidacji tej rośliny. W wyniku realizacji tego projektu opracowane zostały procedury zwalczania Barszczu Sosnowskiego, które zostały przekazane WFOŚiGW. W procedurach tych opisano m.in. metody zwalczania barszczy kaukaskich, tj. chemiczne i mechaniczne oraz ich skuteczność.

W dniu 29 listopada 2016 r. zorganizowano w Funduszu spotkanie w sprawie ogłoszenia w 2017 r. konkursu na likwidację barszczy kaukaskich. W spotkaniu tym m.in. uczestniczył w charakterze eksperta jeden z pracowników Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie (tj. osoba, która opracowała ww. procedury zwalczania Barszczu Sosnowskiego). Podczas spotkania omówiono sposoby likwidacji tej rośliny, szacunkowe koszty takich działań oraz niezbędne dokumenty, jakie należy dostarczyć do WFOŚiGW wraz z wnioskiem o dofinansowanie. Oszacowano także koszt usunięcia tej rośliny z obszaru 1 ha⁸, który wyniósł 2,0 tys. zł.

Na podstawie ww. procedur zwalczania Barszczu Sosnowskiego, informacji uzyskanych podczas zorganizowanego w 2016 r. spotkania oraz informacji od jednostek samorządu terytorialnego (dalej: jst), ustalono zakres niezbędnych prac dla zahamowania dalszej ekspansji barszczy na terenie województwa. Na tej podstawie, w latach 2017-2018 zorganizowano konkursy na dofinansowanie zwalczania barszczy kaukaskich.

³ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁴ Portal prowadzony przez osoby, które od 2001 r. m.in. prowadzą badania dotyczące oceny skali inwazji barszczy kaukaskich na terenie Polski oraz organizują szkolenia w tym zakresie.

⁵ Wg stanu na 31 grudnia 2013 r.

⁶ Umowa dotacji nr 00582/15/06102/OP-PO/D z 26 października 2015 r.

⁷ Następnie rozesłanie go do 28 sołectw Gminy Wydminy i opublikowanie na stronie www.wydminy.pl.

⁸ W Funduszu podjęto próbę pozyskania informacji o podmiotach, które zajmowały się likwidacją barszczy i uzyskano informację, że na terenie województwa jest mało takich podmiotów. W dalszej kolejności wysłano zapytania do czterech takich podmiotów w celu uzyskania informacji o najlepszej i najbardziej skutecznej metodzie likwidacji tej rośliny oraz średniego kosztu wykonania niezbędnych zabiegów na obszarze 1 ha. W wyznaczonym terminie nie otrzymano jednak żadnej odpowiedzi.

WFOŚiGW nie dokonywał inwentaryzacji stanowisk barszczy na terenie województwa, opierając swoją wiedzę (wykorzystywaną m.in. do szacowania potrzeb na przyszłe lata) jedynie na informacjach od jst, zgłaszających chęć uczestnictwa w programach dotacyjnych oraz z załączonych do wniosków o dofinansowanie inwentaryzacji występowania barszczu na terenie gminy lub nadleśnictwa (tj. terenu wnioskodawcy). Fundusz nie uzyskiwał takich informacji od gmin, które nie zgłaszały chęci udziału w programach dotacyjnych związanych z likwidacją tych roślin. Jak wyjaśnił Prezes, Fundusz to instytucja, która zajmuje się finansowaniem zadań w ramach ochrony środowiska i gospodarki wodnej, których katalog został wskazany w art. 400a ustawy Prawo ochrony środowiska⁹ (dalej: ustawa POŚ) i nie ma w swoich kompetencjach nadzoru oraz odpowiedzialności, a tym samym konieczności prowadzenia inwentaryzacji przyrodniczych, związanych m.in. z likwidacją barszczy kaukaskich czy też zbierania informacji od jednostek, które nie były zainteresowane chęcią udziału w programach dotacyjnych. Wskazał też, że WFOŚiGW nie podjął ww. czynności również ze względu na czas niezbędny do przygotowania podstawowych danych (w tym celu należałoby zawrzeć porozumienia z jst, a następnie wstrzymać się z podjęciem działań do momentu przedstawienia wyników przedmiotowych analiz).

(akta kontroli str. 12-167, 573)

1.2. W okresie 2013-2019 (do końca maja) w WFOŚiGW obowiązywały dwie strategie działania:

- Strategia Działania WFOŚiGW na lata 2013-2016, z perspektywą do 2020 r.,
- Strategia Działania WFOŚiGW na lata 2017-2020.

W obu strategiach, w ramach obszaru priorytetowego 4. „Ochrona różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów”, przyjęto m.in. działanie 4.1. „Zachowanie różnorodności biologicznej na poziomie ekosystemów, gatunków i genów”. Jako jedno z przedsięwzięć priorytetowych niezbędnych do realizacji celu: ochrona przyrody, przyjęto: „Zachowanie i przywracanie siedlisk przyrodniczych oraz populacji zagrożonych gatunków”. W obu strategiach określone zostały również nadzwyczajne zagrożenia mające wpływ na teren województwa tj. m.in.: „utrata różnorodności biologicznej oraz wymieranie gatunków roślin i zwierząt” oraz „potencjalne zwiększanie populacji roślin i zwierząt inwazyjnych”.

W strategiach nie wyszczególniono zadań związanych ze zwalczaniem roślin inwazyjnych. Nie został doprecyzowany w nich cel, związany z różnorodnością biologiczną, ujęty we wspólnej strategii Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz WFOŚiGW, uwzględniający specyfikę regionalną. W okresie objętym kontrolą Fundusz nie posiadał oddzielnej strategii dotyczącej zwalczania barszczy. Jak wyjaśnił Prezes, przedmiotowe strategie są dokumentami ogólnymi, które wskazują główne kierunki działania Funduszu. Dodał, że ustawodawca nie wskazał w ustawie POŚ, jakie skonkretyzowane idee ma zawierać strategia, ze względu na brak możliwości przewidzenia szczegółowych priorytetów. Wyjaśnił również, że w strategiach określono nadzwyczajne zagrożenia mające wpływ na teren województwa tj. m. in. „utrata różnorodności biologicznej oraz wymieranie gatunków roślin i zwierząt”, jednakże ze względu na brak możliwości przewidzenia wystąpienia skonkretyzowanych zjawisk przyrodniczych mających negatywny wpływ na mieszkańców regionu, sformułowano te działania w sposób ogólny, które obejmują wszystkie wydarzenia mogące stanowić projekty finansowane ze środków Funduszu.

(akta kontroli str. 160-162, 168-272)

⁹ Ustawa Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r. Dz. U z 2018 poz. 799, ze zm.

1.3. W latach 2013-2019 (do końca maja) WFOŚiGW opracował i sfinansował dwa programy dotacyjne dotyczące zwalczania barszczu pn. „Ochrona przyrody – Likwidacja Barszczu Sosnowskiego”. Jeden program ogłoszono w 2017 r., przeznaczając na jego realizację 300,0 tys. zł, zaś drugi w 2018 r. przeznaczając na niego 200,0 tys. zł. Oba programy zakładały likwidację barszczu, jako rośliny niebezpiecznej dla zdrowia i życia człowieka, występującej na terenie województwa. Beneficjentami były jst oraz jednostki organizacyjne Lasów Państwowych, natomiast dofinansowanie wynosiło 100% kosztów kwalifikowanych, nieprzekraczających 2,0 tys. zł za 1 ha obszaru, z którego miał być usunięty barszcz. Do wniosków o dotację należało dołączyć:

- harmonogram finansowo-rzeczowy zadania,
- aktualne zaświadczenie z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego o wywiązywaniu się z należnych opłat za korzystanie ze środowiska,
- oświadczenie wnioskodawcy o kwalifikowalności podatku VAT,
- inwentaryzację występowania barszczu na terenie gminy lub nadleśnictwa,
- opinię Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego lub Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego nt. zasadności wykonania zabiegów,
- szczegółową metodykę likwidacji barszczu.

W 2019 r. nie zorganizowano żadnego programu dotacyjnego w tym zakresie¹⁰, gdyż jak wyjaśnił Prezes, w roku tym przychody Funduszu zostały pomniejszone o 5,0 mln zł, a na całą dziedzinę „Ochrona przyrody” posiadał jedynie 130,0 tys. zł¹¹. Wskazał również, że na odstąpienie od ogłoszenia konkursu w 2019 r. miał wpływ niski wskaźnik zainteresowania wnioskodawców realizacją projektów dotyczących likwidacji barszczu kaukaskich (tylko pięć gmin złożyło wnioski w 2017 r. oraz sześć gmin w 2018 r.).

(akta kontroli str. 163-167, 273-274, 286-318)

Wnioskodawcy sporządzając wnioski o dofinansowanie, korzystali z generatora wniosków znajdującego się na stronie internetowej Funduszu¹², zgodnie z którym w części „technologiczno-ekologicznej” należało podać opis zadania i szczegółowy opis osiągniętych efektów ekologicznych, wskaźnik produktu (musiał odzwierciedlać cele, jakie zostały ujęte w projekcie) oraz wskaźnik rezultatu (mierzone następstwo wskaźnika produktu). W przypadku konkursów dotyczących zwalczania barszczu kaukaskich wskaźnik produktu dotyczył liczby miejsc objętych ochroną (określony w sztukach – liczba skupisk roślin), natomiast wskaźnik rezultatu – powierzchni (określony w ha – łączna suma powierzchni, z której zostanie usunięta roślina). W przypadku projektu pozakonkursowego pn. „Projekt pilotażowy – Zwalczanie Barszczu Sosnowskiego w Gminie Wydminy” określono dodatkowo wskaźnik produktu: liczba rodzajów opracowanych dokumentacji.

Podczas opracowywania ww. programów nie założono konkretnej liczby beneficjentów, którzy mogli otrzymać dofinansowanie. Do programu mogła przystąpić każda jednostka samorządu terytorialnego lub jednostka organizacyjna Lasów Państwowych.

W konkursie organizowanym w 2017 r. wszyscy beneficjenci otrzymali dofinansowanie we wnioskowanych kwotach. Natomiast w 2018 r. wnioskowane

¹⁰ W lipcu 2019 r. Fundusz wygospodarował środki w wysokości 20,0 tys. zł na realizację jednego, złożonego przez Gminę Goldap, wniosku o dofinansowanie likwidacji barszczu kaukaskich.

¹¹ Była to kwota czterokrotnie mniejsza w porównaniu z latami ubiegłymi - w 2017 r. na ochronę przyrody Fundusz dysponował kwotą 510,0 tys. zł, a w 2018 r. 500,0 tys. zł, w związku z tym w tych latach ogłaszano po trzy konkursy: Ochrona Przyrody - Bioróżnorodność, Ochrona Przyrody - Dofinansowanie funkcjonowania ośrodków rehabilitacji zwierząt dziko żyjących oraz Ochrona Przyrody - Likwidacja barszczu Sosnowskiego.

¹² www.wfosigw.olsztyn.pl.

kwoty przekroczyły alokację, dlatego jak wskazał Prezes, Zarząd Funduszu podjął decyzję o proporcjonalnym podziale dostępnych środków. Podmioty, które wnioskowały o mniejsze dofinansowanie otrzymały je w całości, natomiast wnioskujące o kwoty wyższe, otrzymały dofinansowanie uśrednione z pozostałymi wnioskodawcami.

Na podstawie przeprowadzonej analizy wszystkich projektów¹³, realizowanych w ramach dwóch programów, ustalono m.in. że:

- Przed podpisaniem umów o dofinansowanie Fundusz nie dokonywał oraz nie zlecał przeprowadzenia oględzin zgłoszonych terenów. Jak wyjaśnił Prezes wynikało to z tego, że Fundusz nie ma w swoich kompetencjach przeprowadzania oględzin zgłoszonych terenów, a miejsca zajęte przez barszcz Sosnowskiego zostały określone przez beneficjentów tj. przez gminy i nadleśnictwa, czyli przez podmioty nie budzące wątpliwości, co do wiarygodności przedłożonych danych. Dodał też, że beneficjenci byli zobowiązani do złożenia dokumentu wystawionego przez Uniwersytet Warmińsko-Mazurski lub Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego o zasadności likwidacji tej rośliny. Wskazał również, że WFOŚiGW nie dysponuje wyspecjalizowaną kadrą, sprzętem oraz odpowiednim uzbrojeniem osobistym w celu podjęcia wskazanych działań.
- Umowy o dofinansowanie nie zawierały zapisów dot. sposobu usuwania barszczy i ich utylizacji. Jak wyjaśnił Prezes, za prawidłowe usunięcie tej rośliny były odpowiedzialne gminy oraz nadleśnictwa, jako beneficjenci programów. Brały one odpowiedzialność za dokonanie wyboru wyspecjalizowanych firm w celu prawidłowej i bezpiecznej realizacji projektów.
- W umowach o dofinansowanie nie określono metod wykonywania finansowanych działań, wymogów dla firm je przeprowadzających¹⁴. Sposób likwidacji barszczy określony był jednak we wnioskach o dofinansowanie, które weryfikowane były przez pracownika Funduszu podczas oceny merytorycznej. Prezes wyjaśnił, że gminy oraz nadleśnictwa dokonują wyboru wykonawcy zgodnie z własnymi procedurami oraz przepisami ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych¹⁵, a Fundusz nie ma prawa ingerencji w suwerenność tych podmiotów w zakresie swobody zawierania umów.
- W każdej umowie o dofinansowanie określono formę zabezpieczenia¹⁶ oraz kary¹⁷ w sytuacji nieprawidłowej jej realizacji.

W latach 2017-2018 WFOŚiGW nie unieważnił żadnego zaplanowanego konkursu związanego ze zwalczaniem barszczy kaukaskich.

(akta kontroli str. 274-545)

¹³ Złożone wnioski o dofinansowanie, podpisane umowy o dofinansowanie, dokumentacja związana z rozliczeniem umowy.

¹⁴ M.in. korzystania z wyspecjalizowanej firmy.

¹⁵ Dz. U. z 2018 r. poz. 1986, ze zm.

¹⁶ Wg zapisów umowy, dotowany zobowiązywał się do zabezpieczenia kwoty dotacji w formie weksla in blanco bez protestu (poręczony wraz z deklaracją wekslową). W przypadku braku zabezpieczenia kwoty dotacji w ww. formie, umowa ulegała rozwiązaniu w trybie natychmiastowym.

¹⁷ Umowa dotacji mogła być wypowiedziana w razie niezachowania jej warunków z jednoczesnym żądaniem natychmiastowego zwrotu kwot wypłaconych, a w szczególności:

a) wykorzystania dotacji lub jej części niezgodnie z przeznaczeniem określonym w harmonogramie finansowo-rzeczowym stanowiącym załącznik do umowy, lub

b) gdy dotowany lub osoba działająca w jego imieniu nie przystąpił do realizacji zadania w terminie określonym w umowie lub odstąpił od realizacji zadania, na które dotacja została przeznaczona, lub

c) nie zakończenia zadania w terminie lub braku zaplanowanych efektów, zgodnie z harmonogramem finansowo-rzeczowym stanowiącym załącznik do umowy.

W przypadku wymienionym w pkt. a) dotujący poza żądaniem natychmiastowego zwrotu wypłaconej kwoty dotacji, naliczy kary umowne w wys. 25% przyznanej kwoty.

Stwierdzone
nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

WFOŚiGW podejmował działania mające na celu opracowanie sposobu zwalczania barszczy kaukaskich i oszacowanie kosztów takich działań. Opracowane podczas projektu pilotażowego procedury likwidacji barszczy kaukaskich wykorzystywane były przy realizacji programów dotacyjnych związanych ze zwalczaniem tych roślin. Posiadał również strategię działania, w których wskazane zostały ogólne kierunki działań Funduszu, w tym m.in. w zakresie zachowania różnorodności biologicznej na poziomie ekosystemów, gatunków oraz genów. W okresie objętym kontrolą opracował i realizował również dwa programy dotacyjne mające na celu ograniczenie populacji barszczy kaukaskich na terenie województwa. W 2019 r. nie zorganizowano żadnego programu dotacyjnego w ww. zakresie, m.in. z powodu braku środków finansowych.

OBSZAR

2. Sprawowanie nadzoru nad działaniami dotyczącymi zwalczania barszczy kaukaskich

Opis stanu
faktycznego

2.1. W ramach konkursu z 2017 r. o środki finansowe na likwidację barszczy kaukaskich, aplikowało sześć jednostek, z czego pięć gmin (4,3% wszystkich gmin z terenu województwa) i jedno nadleśnictwo. Umowy podpisano natomiast z pięcioma jednostkami (cztery gminy i jedno nadleśnictwo). Wysokość środków przeznaczonych na realizację konkursu wyniosła 300,0 tys. zł, z czego wykorzystane zostało 167,7 tys. zł (56%). Jedna z gmin zrezygnowała z dofinansowania projektu z powodu odstąpienia wykonawcy od wykonania powierzonego zlecenia i nie wyrażenia przez kolejnego zgody na podjęcie wykonania zadania za zaplanowaną kwotę.

W ramach konkursu z 2018 r. o środki finansowe aplikowało osiem jednostek, z czego sześć gmin (5,2% wszystkich gmin z terenu województwa) i dwa nadleśnictwa. Umowy podpisano z sześcioma jednostkami (cztery gminy i dwa nadleśnictwa). Wysokość środków przeznaczonych na realizację konkursu wyniosła 200,0 tys. zł, z czego wykorzystane zostało 144,1 tys. zł (72%). Jedna z gmin zrezygnowała z dofinansowania z powodu niewyłonienia wykonawcy zadania, natomiast wniosek drugiej gminy został odrzucony z powodu niedostarczenia w określonym terminie poprawionego wniosku (wraz z załącznikami) uwzględniającego założenia wystawionej przez Zarząd Funduszu promesy.

(akta kontroli str. 273, 318, 432-442)

Na podstawie przeprowadzonej analizy wszystkich projektów¹⁸ realizowanych w ramach ww. dwóch programów, ustalono m.in. że:

- W każdym przypadku potwierdzeniem występowania barszczy kaukaskich na danym terenie była dostarczona wraz z wnioskiem o dofinansowanie inwentaryzacja barszczu oraz załączona opinia nt. zasadności wykonania zabiegów usuwania barszczy z terenu gminy/nadleśnictwa wystawiona przez Uniwersytet Warmińsko-Mazurski bądź Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego.
- W każdym przypadku weryfikacja poprawności wykonania dofinansowanego zadania dokonywana była poprzez ocenę przedłożonych przez beneficjenta dokumentów (protokoły odbioru robót, dokumentacja zdjęciowa wskazująca teren przed wykonaniem prac i po ich zakończeniu oraz dokumentacja finansowa). Jak wyjaśnił Prezes, w umowach o dofinansowanie zostały wskazane

¹⁸ Złożone wnioski o dofinansowanie, podpisane umowy o dofinansowanie, dokumentacja związana z rozliczeniem umowy.

dokumenty, które beneficjent musiał przedstawić do rozliczenia zadania, na podstawie których można było określić prawidłową realizację przedsięwzięcia zgodnie ze złożonym wnioskiem o dofinansowanie. Dodał również, że zgodnie z obowiązującą w Funduszu „Instrukcją Wykonawczą”, obligatoryjnie przeprowadza się kontrole na zadaniach inwestycyjnych powyżej 50 tys. zł lub w przypadku wystąpienia wątpliwości, co do realizacji zadania.

- O środki finansowe aplikowały co roku te same podmioty (i podpisywały co roku nowe umowy) zapewniając kontynuację zwalczania barszczy kaukaskich w kolejnych latach. Zapewniano tym samym trwałość realizacji tych działań. Umowy o dofinansowanie nie zawierały jednakże zapisów dot. trwałości projektów. Prezes wyjaśnił, że określenie trwałości projektów w umowach narzuciłoby beneficjentom konieczność realizacji likwidacji barszczu w latach kolejnych, co wiązałoby się z obowiązkiem ponoszenia kosztów również z budżetu gminy, a w przypadku ich braku beneficjent, nie realizując trwałości projektu, musiałby dokonać zwrotu otrzymanych dotacji zgodnie z zapisami umowy. Dodał również, że Fundusz dysponował mniejszymi o około 5,0 mln zł środkami w 2019 r. w porównaniu z latami wcześniejszymi, co miało zasadniczy wpływ na rezygnację z finansowania likwidacji barszczu. Wskazał również, że Fundusz nie mógł zagwarantować dofinansowania realizacji trwałości projektów.
- W każdej umowie o dofinansowanie wskazano możliwość weryfikacji prawidłowości wykonania usuwania barszczy (zobowiązanie beneficjenta do przedstawiania informacji i dokumentów dot. realizacji przedsięwzięcia oraz udostępniania miejsca jego realizacji, by dokonać oględzin).
- W każdym przypadku efektem ekologicznym było zapobieganie rozprzestrzenianiu się roślin inwazyjnych na wskazanym terenie, a efektem rzeczowym była likwidacja barszczy kaukaskich na określonej powierzchni terenu. Zapisy o tej treści, jak i metody likwidacji barszczy, znajdowały się we wnioskach o dofinansowanie, weryfikowanych przez Fundusz przed podpisaniem umowy o dofinansowanie. Zgodnie ze złożonymi protokołami odbiorów końcowych prac, efekty te zostały osiągnięte.
- Fundusz nie stwierdził w żadnym przypadku nieprawidłowości w realizacji umów o dofinansowanie.
- Każdy złożony wniosek o dofinansowanie został prawidłowo zweryfikowany oraz w sposób właściwy rozliczono realizację dofinansowanych zadań.

(akta kontroli str. 275-285, 432-442)

2.2. W okresie 2013-2019 (do końca czerwca), WFOŚiGW oprócz działań związanych z realizacją projektu pilotażowego w 2015 r. (z pracownikiem Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego oraz Gminą Wydminy), nie współpracował z innymi podmiotami zaangażowanymi w zwalczanie barszczy kaukaskich (w szczególności Ministerstwem Środowiska, Generalną Dyрекcją Ochrony Środowiska, Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Regionalną Dyрекcją Ochrony Środowiska w Olsztynie) w zakresie zwalczania barszczy kaukaskich. Jak wyjaśnił Prezes, Fundusz stale współpracuje z ww. podmiotami, ale dotyczy to innych dziedzin z zakresu ochrony środowiska. Dodał również, że ww. jednostki nie wykazały inicjatywy w zakresie współpracy w przedmiotowej sprawie.

(akta kontroli str. 135-159, 275-279, 546)

2.3. W okresie objętym kontrolą, Fundusz nie prowadził (nie finansował) edukacji dotyczącej zagrożenia związanego z kontaktem z barszczami kaukaskimi. Prezes wyjaśnił, że Fundusz we wskazanym okresie organizował konkursy z edukacji ekologicznej, w których m.in. można było otrzymać dofinansowanie na organizację

spotkań, warsztatów, kampanii, akcji, wydanie filmów i materiałów informacyjno-promocyjnych. Jednakże nie wpłynął do Funduszu żaden wniosek dotyczący promowania działań zmierzających do likwidacji roślin inwazyjnych lub informujących o niebezpieczeństwie wskazanej rośliny. Dodał również, że WFOŚiGW w przypadku podjęcia samodzielnych działań z zakresu edukacji ekologicznej obejmujących wszystkie zdarzenia przyrodnicze, wykorzystałby całą pulę środków dotacyjnych dostępnych w budżecie, a więc cele wyznaczone w ustawie POŚ, skupiłyby się wyłącznie na materiałach informacyjnych. Na stronie internetowej Funduszu¹⁹ brak było informacji dotyczących barszczy kaukaskich oraz ich zwalczania.

(akta kontroli str. 275-317, 547, 572)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Fundusz nadzorował realizację zorganizowanych przez siebie dwóch programów dotacyjnych związanych z likwidacją barszczy kaukaskich poprzez m.in. weryfikację przedłożonych przez beneficjenta dokumentów, w tym m.in. protokołów odbioru robót i dokumentacji zdjęciowej wskazującej teren przed wykonaniem prac i po ich zakończeniu. Na podstawie przedłożonej przez beneficjentów dokumentacji określano osiągnięcie celów wskazanych w projektach oraz dokonywano rozliczeń udzielonego dofinansowania.

IV. Uwagi i wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości, Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag ani wniosków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Olsztynie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Olsztyn, 31 lipca 2019 r.

Kontrolerzy:
Edyta Piskorz-Zabujść
specjalista kontroli państwowej

Dyrektor Delegatury
Najwyższej Izby Kontroli w Olsztynie
z up.

.....
podpis
Justyna Lis
starszy inspektor kontroli państwowej

Barbara Zajdel
Wicedyrektor

.....
podpis

¹⁹ Wg stanu na dzień 22 lipca 2019 r.